

KRAJSKÝ
PAMIATKOVÝ ÚRAD
KOŠICE

Slovenské národné múzeum	
Dátum: 19. 04. 2021	
Číslo záznamu: SNM-61/987/2021-100	Číslo spisu: SNM-6697/2021-100/2935
Prílohy:	Vybavuje:

-/-

váš list č. SNM-5500/2021-MBe/1661, SNM-MBe/40/2021/ zo dňa 01.03.2021

číslo konania: KPUKE-2021/4805-4/29204/TI,DU,SO,TM

vybavuje / kontakt: Ing. arch. M. Timár / 058/2451121 / podatelna.rv@pamiatky.gov.sk

PhDr. M. Ďurišová / 055/2455822 / podatelna.ke@pamiatky.gov.sk

Ing. V. Sobota / 055/2455831 / podatelna.ke@pamiatky.gov.sk

Ing. Kristína Markušová / 055/2455811 / podatelna.ke@pamiatky.gov.sk

Košice, 16.04.2021

Krajský pamiatkový úrad Košice (ďalej len „dotknutý orgán“), uplatňujúci záujmy, chránené osobitnými predpismi, ktorý je podľa § 11 odseku 2 písmeno d) zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“) vecne príslušným dotknutým orgánom a podľa § 9 odseku 5 pamiatkového zákona je miestne príslušným dotknutým orgánom na úseku ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk, vo veci vlastníka: Slovenské národné múzeum, Vajanského nábrežie 2, P. O. BOX 13, 811 06 Bratislava, IČO: 00164721 (ďalej aj „vlastník“), zastúpeného správcou: Slovenské národné múzeum, Múzeum Betliar, Kaštieľna 6, 049 21 Betliar, IČO: 00164721, ktorý podal žiadosť dňa 01.03.2021 o vydanie záväzného stanoviska o projektovej dokumentácii obnovy národnej kultúrnej pamiatky **Hrad Krásna Hôrka** a jej bezprostredného okolia, evidovanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod číslom 518/1-22, v kat. území Krásnohorské Podhradie, podľa výpisu z listu vlastníctva č. 346 (ďalej len „kultúrna pamiatka“) v sektore 01, na parcelách č.: 387/2 C, 388 C, 390 C, 391 C, 392 C, 393 C, 394 C, 395/1 C, 395/2 C, 396/1 C, 396/2 C, 1540/3 C, dotknutý orgán na základe súčasného stupňa poznania kultúrno-historických hodnôt podľa § 32 odseku 10 pamiatkového zákona a v súlade s § 32 odsekom 12 pamiatkového zákona pre konanie stavebného úradu vydáva toto

záväzné stanovisko,

ktorým **súhlasí** s projektovou dokumentáciou: *Krásnohorské Podhradie - Obnova hradu Krásna Hôrka a revitalizácia bezprostredného okolia hradu*, stupeň projektu: pre stavebné povolenie, **v rozsahu:**

- A+B Sprievodná správa a súhrnná technická správa
- B1 Protipožiarna bezpečnosť stavby
- B2 Temperácia expozičných priestorov s riadením ochrany od rosného bodu v interiéri
- B3 Správa z konzultačnej a poradenskej činnosti v súvislosti s úpravou hodnotných kamenných a drevených prvkov v rámci plánovanej obnovy hradu
- B4 Predbežná správa z archeologického výskumu
- C Celková situácia stavby
- D Koordinačná situácia stavby
- E Dokumentácia a stavebné výkresy
 - 01-0 Architektúra
 - 01-01 Búracie práce
 - 01-02 Navrhované konštrukcie
 - 01-03 Detaily
 - 01-04 Výkazy (okien, dverí, prikladacích otvorov)

Časť 2

- 02-0 Statika
 - 03-0 TZB
 - 03-1 Zdravotechnika
 - 03-3 Vykurovanie
 - 03-5 Vzduchotechnika
 - 04-0 Elektro
 - 04-1 Osvetlenie a vnútorné silnoprúdové rozvody
 - 04-2 Vnútorné slaboprúdové rozvody
 - 04-3 Bleskozvod a uzemnenie
 - 15-0 Úpravy terénu
 - 15-2 Úpravy terénu (sadové úpravy)
 - 16-0 Cesty
 - 16-1 Cesty (vnútroareálové cesty a spevnené plochy)
 - 20-0 Technológia
 - 20-2 Systém riadenia technologických procesov
 - F Projekt organizácie výstavby
- ktorú spracoval kolektív projektantov, zodpovedný projektant - autorizovaný stavebný inžinier SKSI, prof. Ing. Anton Puškár, PhD., reg. č. 3143*Z*1, v odbore Pozemné stavby, v Bratislave, s datovaním 10/2019,

a pre ďalšiu prípravu a realizáciu predpokladaných prác na obnove kultúrnej pamiatky podľa tejto projektovej dokumentácie dotknutý orgán podľa § 32 odseku 10 pamiatkového zákona určuje tieto **požiadavky**:

1. Pri spracovávaní ďalšieho stupňa projektovej dokumentácie naďalej dodržiavať podmienky platných rozhodnutí a záväzných stanovísk, vydaných k obnove hradu Krásna Hôrka.
2. K obnove historických omietkových vrstiev murív vydá Krajský pamiatkový úrad Košice samostatné rozhodnutie o zámere na reštaurovanie predmetných častí tejto národnej kultúrnej pamiatky.
3. Napriek zvolenému obdobiu prezentácie hradu (začiatok 20. storočia) dotknutý orgán dáva na zváženie vhodným spôsobom prezentovať aj hodnotné novoobjavené prvky (poznatky z aktuálne vykonaných výskumov) zo skorších vývojových období (stavebných etáp) hradu. Prípadné zvolené prvky a spôsob ich prezentácie je vhodné v priebehu spracovania ďalšieho stupňa projektovej dokumentácie – realizačného projektu - prerokovať so zástupcami dotknutého orgánu.
4. Pri všetkých búracích prácach, uvedených v projektovej dokumentácii, ako aj uvažovanom deštruktívnom prieskume je nutné postupovať s najvyššou opatrnosťou a v súčinnosti s archeológom, reštaurátorom, ako aj statikom, ktorí môžu na základe odkrytého stavu a po odsúhlasení povereným pracovníkom, vykonávajúcim na obnove štátny pamiatkový dohľad, upraviť rozsah a spôsob realizácie ďalších prác.
5. Z hľadiska stavebnotechnických riešení dotknutý orgán odporúča v čo najväčšej miere namiesto nútených systémov, vyžadujúceho napojenie na energie uprednostňovať prirodzené riešenia, využívajúce fyzikálne zákony a nevyžadujúce osobitné zdroje energie.
6. Z hľadiska materiálov, používaných pri obnove, dotknutý orgán odporúča pri ich navrhovaní (v skladbách konštrukcií) uprednostniť použitie tradičných prírodných materiálov pred umelými, ako sú napr. fólie, plasty, iné umelé hmoty a pod.). Toto odporúčanie sa týka najmä materiálov, uvažovaných použiť plošne, alebo objemovo, nie líniových (rozvody sietí a vedenie infraštruktúry). Zároveň sa odporúča pri obnove v historických konštrukciách uprednostňovať použitie paropriepustných (difúzne otvorených) materiálov.

7. Pred sanáciou dolnej časti schodiska, vedúceho z nádvorja do kaplnky, konkrétne technické riešenie pred jeho zapracovaním do realizačnej dokumentácie v predstihu prerokovať s dotknutým orgánom.
8. Dotknutý orgán pri obnove vstupnej brány do hradu, kde sa uvažuje s navrátením jej vzhľadu opätovným umiestnením troch sôch (vo forme ich kópií), v rámci návrhu na reštaurovanie týchto hodnotných kamenných prvkov požaduje - na základe posúdenia zhodnosti kameňa, spôsobu jeho opracovania a stopách po kotvení - preveriť možnosť, či v prípade sôch zo vstupnej brány išlo o ich primárne umiestnenie, alebo ide o sochy z iného barokového stĺpa, ktoré boli nad bránu sekundárne umiestnené napr. po veľkom požiari hradu na začiatku 20. storočia.
9. Pre navrhovanie nových prvkov a ich detailov (novotvary), ktorých potreba vyplýva zo súčasných požiadaviek na prevádzku hradu, je nutné vychádzať z princípu odlišiteľnosti, ale zároveň aj jednoduchosti a nekонтрастnosti vo vizuálnej harmónii.
10. Vlastník je povinný zabezpečiť dokumentáciu zásahov do historickej zelene, t. j. inventarizáciu drevín, počet kusov drevín, obvody kmeňov, druhové zloženie a miesta výrubov, ktoré neboli predložené v tomto stupni projektovej dokumentácie, a spresnenú dokumentáciu predložiť na posúdenie dotknutému orgánu.
11. Vo fáze prípravy a realizácie stavby (obnovy) vykonať archeologický výskum tak, ako to rozhodol správny orgán v právoplatnom rozhodnutí o zámere obnovy z dňa 06.07.2018, ktoré vydal pod číslom: KPUKE-2018/12366-05/53965/DU,SO, a ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 27.07.2018. Archeologický výskum je potrebné vykonať v súvislosti s navrhovanými zásahmi do terénu (plošné odstraňovanie druhotných podlahových úprav, odstraňovanie dlažieb, vodovod, kanalizácia a iné). Archeologický výskum bude vykonávaný predovšetkým počas stavebných – výkopových prác, ale aj predstihovo - sondážne. Podmienky vykonávania archeologického výskumu sú určené vo vyššie uvedenom rozhodnutí o zámere obnovy zo 06.07.2018. Počas stavebných-výkopových prác bude archeologický výskum vykonávaný ich sledovaním a v prípade zistenia archeologického nálezu, nálezovej situácie, nehnuteľných súčastí archeologického náleziska bude vykonaný ich výskum (začistenie, dokumentácia, záchrana archeologických nálezov, vyhodnotenie).
12. Uvedené podmienky je vlastník povinný zahrnúť do nasledujúceho stupňa projektovej dokumentácie, ktorým bude **realizačný projekt**. Táto projektová dokumentácia bude v priebehu spracovania prerokovaná so zástupcami správneho orgánu. Po jej spracovaní k nej vydá dotknutý orgán podľa § 32 odseku 10 pamiatkového zákona svoje záväzné stanovisko.
13. Vlastník je povinný každú závažnú zmenu, oproti alebo nad rámec tohto záväzného stanoviska vopred prerokovať a odsúhlasiť dotknutým orgánom.

Štátny pamiatkový dohľad pri obnove národnej kultúrnej pamiatky bude vykonávať dotknutý orgán, podľa § 32 odseku 13 pamiatkového zákona.

Záväzné stanovisko podľa § 44a pamiatkového zákona po uplynutí troch rokov odo dňa vydania stráca platnosť, ak v tejto lehote nebolo použité na účel, na ktorý je určené.

Dotknutý orgán odôvodňuje vydanie záväzného stanoviska takto:

Vlastník - Slovenské národné múzeum, Vajanského nábrežie 2, P. O. BOX 13, 811 06 Bratislava, IČO: 00164721, zastúpený správcou: Slovenské národné múzeum, Múzeum Betliar, Kaštieľna 6, 049 21 Betliar, IČO: 00164721, podal dňa 01.03.2021 na dotknutý orgán žiadosť o posúdenie projektovej dokumentácie obnovy národnej kultúrnej pamiatky **Hrad Krásna Hôrka** a jej bezprostredného okolia, evidovanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod číslom 518/1-22, v kat. území Krásnohorské Podhradie, podľa výpisu z listu vlastníctva č. 346 v sektore 01, na parcelách č.: 387/2 C, 388 C, 390 C, 391 C, 392 C, 393 C, 394 C, 395/1 C, 395/2 C, 396/1 C, 396/2 C, 1540/3 C. K žiadosti vlastník priložil projektovú dokumentáciu: *Obnova hradu Krásna Hôrka a revitalizácia bezprostredného okolia hradu*, stupeň: projekt pre stavebné povolenie, ktorú spracoval

kolektív autorov, zodpovedný projektant - autorizovaný stavebný inžinier SKSI, prof. Ing. Anton Puškár, PhD., reg. č. 3143*Z*1, v odbore Pozemné stavby, v Bratislave s datovaním: október 2019 (10/2019).

Vlastník, zastúpený projektantmi, obsah predloženej projektovej dokumentácie priebežne prerokovával s dotknutým orgánom. V marci 2021 predložil vlastník spolu s projektovou dokumentáciou (stupeň pre stavebné povolenie) žiadosť o vydanie záväzného stanoviska k tejto dokumentácii.

Predmetom predloženého projektu je obnova hradu Krásna Hôrka, národnej kultúrnej pamiatky, zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod číslom 518/1-18. S ohľadom na mimoriadnu špecifickú hodnotu tejto pamiatky, ako aj na skutočnosť, že v blízkom okolí je evidovaných päť ďalších národných kultúrnych pamiatok (Mauzóleum a park, Galéria, Kostol, Pomník s areálom, Škola a sadovnícka úprava), bolo v území, presahujúcim katastrálne územie obce, vyhlásené rozhodnutím Pamiatkového úradu SR zn. PÚ-11/68-28/1730/And zo dňa 15.03.2011 ochranné pásmo týchto nehnuteľných kultúrnych pamiatok. Ochranné pásmo bolo vyhlásené približne rok pred ničivým požiarom hradu. Vyhlásené ochranné pásmo je vnútorne rozčlenené na sektory, ktoré majú diferencovaný rozsah ochrany. Samotný hrad (vrátane hradnej homole) s blízkym okolím sa nachádza v sektore, označenom „01 – Hradný svah“, kde je ďalšia zástavba vylúčená.

Samotný hrad Krásna Hôrka je situovaný severne od obce Krásnohorské Podhradie na homolovitom vápennom návrší s nadmorskou výškou 500 m. n. m. a predstavuje výraznú dominantu Rožňavskej kotliny. Vznikol na prirodzenom strategickom mieste nad križovatkou dvoch historických komunikácií: východno-západnej, smerujúcej do Košíc, a pri severnej ceste na Spiš. Predmetný hrad je „zrastlicou“ stavebných objektov, vzniknutých v rozsahu niekoľkých storočí, budovaných rozličnými technológiami.

Podľa predloženej projektovej dokumentácie pre stavebné povolenie s názvom *„Obnova Hradu Krásna Hôrka a revitalizácia bezprostredného okolia hradu“* pre objekty: SO01C, SO01B (Dolný a Stredný hrad), je jej účelom *„návrát vizuálneho poňatia pamiatky do posledného hodnotného obdobia po obnove z rokov 1903-1905, s ponúknutím plnej funkčnosti prislúchajúcich služieb návštevníkom“*. Dokumentácia rieši komplex problémov, týkajúcich sa umiestnenia a inštalovania všetkých potrebných zariadení, ktoré sú nutné pre protipožiarnu ochranu hradu, bezpečnostnú ochranu hradu, vlhkostnú ochranu expozíčných priestorov a výstavných predmetov v čo najpriateľnejšom a najmenej konfliktnom skĺbení s historickou podstatou objektu. S prihliadnutím na situovanie, históriu a funkčné využitie bol pre potreby projektu hrad rozčlenený na stavebné objekty: SO.01C – DOLNÝ HRAD, SO.01B – STREDNÝ HRAD s časťami: Františkino múzeum, Rákocziho trakt, pohotovostné toalety a vstup do zvonice, kaplnka a VONKAJŠIE PRIESTORY HRADU s časťami: 1. nádvorie, podjazd medzi 1. a 2. nádvorím, 2. nádvorie, 3. nádvorie, prejazd medzi 3. a 4. nádvorím s podjazdmi, časť 4. nádvoria, parkán, kaplnka Jána Nepomuckého, božia muka. S ohľadom na mieru poznania a zistené skutočnosti územný a objektový rozsah zahŕňa aj kultúrne zásahy do krajiny v okolí hradu – sem patria najmä: tzv. Mileniálny hájik, ovocné sady Márie Festetichovej, historická lipová alej a ostatné krajinárske zásahy, prícestná kaplnka Panny Márie na južnom svahu pod hradom, historické komunikácie k hradu, pivnice pod hradom (pri bývalom majeri) a pod..

Cieľom obnovy hradu je teda aj formou odstránenia nevhodných úprav 2. polovice 20. storočia a začiatku 21. storočia navrátiť hradu jeho vzhľad zo začiatku 20. storočia a dobové technické riešenia a prvky, realizované do prvej tretiny 20. storočia remeselníkmi na základe požiadaviek vtedajších majiteľov hradu. Prioritnou metódou obnovy hradu bude formou použitia tradičných postupov a materiálov obnoviť prirodzené, stáročiami stabilizované fungovanie konštrukcií hradného komplexu s rešpektovaním ich prirodzených technických a estetických vlastností, ku ktorým patrí aj potreba priebežnej údržby, čiže akceptovanie skutočnosti, že hrad a jeho konštrukcie nebudú nikdy bezúdržbové. Z toho dôvodu je nutné akceptovať skutočnosť, že prirodzenou vlastnosťou tradičných povrchových úprav je ich starnutie - získavajú patinu a mierne povrchové poškodenia, ktoré sa však na rozdiel od novodobých materiálov neprejavujú skokovo (odtrhy omietok vo veľkých kryhách následkom poškodenia podkladu, kedy moderná povrchová úprava je odolnejšia ako murivo), ale prejavujú sa postupným miernym ubúdáním povrchovej úpravy a následne zvetrávaním hmoty

omietok v exponovaných polohách (zavlnuté, zasolené murivá v okolí styku s terénom, prípadne v miestach vzliňajúcej vlhkosti alebo pri päte muriva na strane, vystavenej hnaným dažďom), pričom murivo pod nimi zostáva vďaka vhodnejším vlastnostiam (tvrdosť materiálu, prievzdušnosť) dlhodobo v lepšej kondícii, a pričom aj po výskyte drobných výpadkov povrchovej úpravy je murivo naďalej chránené pred poveternosťou lepšie ako v prípade kryhových odtrhov novodobých materiálov. Toto je podstatný rozdiel oproti novodobým materiálom a nekompatibilným základným princípom ich fungovania s historickou stavebnou substanciou. Vlastník preferuje použitie vápenných interiérových a exteriérových omietok (v prípade potreby s tradičnými prísadami - uhliky, tehlová drvina a pod.), s vedomím skutočnosti, že aplikácia týchto omietok bude mať dočasnú vizuálnu stabilitu. Ide ale o metodicky prístup k obnove hradu s využitím historicky používaných stavebných materiálov. V nepúsoľnom rade je možné konštatovať, že zdanlivá „nevýhoda“ historických materiálov sa v takomto prípade pri ich starnutí a tvorbe charakteristickej, ale pritom trvanlivej patiny premieňa na výhodu, v prvom pláne zdôrazňujúcu starobylosť a autenticitu, čo v prípade hradu s vysokou návštevnosťou by bolo nerozumné nevyužiť.

Medzi základné podklady pre čerpanie informácií pre konkrétne riešenia detailov návrhu obnovy patril projekt „*Stavebného prieskumu štátneho hradu Krásna Hôrka*“ – zameranie hradu z roku 1957 pre účely projektu obnovy po vedení Ing. Nevšimala a Dr. Ing. Chudomelku, ako aj historické fotografie interiérov a exteriérov hradu, poskytnuté Múzeom Betliar, Pamiatkovým úradom Slovenskej republiky a súkromným archívom Paul/Zelms (Praha).

Metodika obnovy hradu Krásna Hôrka vychádza z poznania hodnôt a hodnotných prvkov hradného komplexu a reflektuje súčasný prístup citlivého a minimalizovaného rozsahu zásahov do originálnych konštrukcií s dôrazom na zachovanie a ochranu autenticky autentických prvkov a situácií. Na základe dôkladného poznania hradného komplexu a jeho vývoja (na podklade výsledkov výskumov a ďalšieho bádania) bol ako východiskový bod zvolený stav hradu zo začiatku 20. storočia, kedy na hrade vykonávali údržbu a úpravy jeho povodní majitelia (rod Andrassy), a to v prevažnej miere tradičnými historickými technologickými postupmi za použitia materiálov, ktoré sú kompatibilné so staršími konštrukciami. Koncept obnovy vychádza najmä zo stavu po úpravách v rokoch 1903-1905, kedy na hrade vzniklo „Františkino múzeum“. Koncept však akceptuje aj niektoré novšie zásahy, ktoré mali za úlohu stabilizovať stav konštrukcií, prípadne boli výsledkom údržbových prác pôvodných majiteľov (najmä v polohe povrchových úprav fasád). Pri prvkoch a častiach, ktoré boli výrazne zmenené v rámci razantnej „socialistickej“ obnovy hradu v druhej polovici 20. storočia, prípadne ktoré dokonca zanikli pri tejto obnove, aktuálny návrh pristupuje metódou selektívnej aplikácie zvolenej metodiky s cieľom minimalizovať negatívny dopad týchto zásahov a zároveň v polohách, kde je to možné, reštituovať pôvodný stav, aj keď spôsob prezentácie hradu na začiatku 20. storočia (rodové múzeum Andrassyovcov) bude po tejto dôslednej obnove obohatený aj o detaily, ktoré boli pre vlastníkov v tom čase neznáme (predovšetkým pôjde o vzácne a zaujímavé nálezové situácie, odkryté pamiatkovým architektonicko-historickým výskumom a reštaurátorským výskumom). Zároveň mimo stanovenej metodiky obnovy sa navrhuje aj niekoľko výnimiek, ktoré vyplývajú zo súčasných požiadaviek na prevádzku hradu a trasy pre návštevníkov, prípadne nevyhnutné požiadavky stavebno-technických noriem. Tieto sú definované a riešené ako novotvarový zásah s minimalizáciou na nevyhnutnú mieru. Nové doplnené prvky budú subtilné, tvarovo jednoduché, vychádzajúce z historických riešení, doložených na zameraniach a historických fotografiách (v ideálnom prípade na zachovaných originálnych prvkoch).

Sumarizácia koncepcných prístupov a zmien na základe zvolenej metodiky, ktoré sú premietnuté v projekte: SZ basta: - po odstránení priečky, v podjazde uzatvárajúcej prízemie bašty, sa tento priestor stane exteriérom. Dlažby (povrchové úpravy) komunikácií a nádvorí: - nie je možné sa vrátiť v celosti ku stavu zo začiatku 20. storočia, keďže pôvodný skalný terén so stopami po prevádzke bol zničený necitlivou úpravou 2. pol. 20. storočia. Dlažby budú preto obnovené v polohách, v ktorých je to technicky možné. Exteriérové priestory, prístupné návštevníkom: - vo všetkých prípadoch, kde to vyžaduje norma, budú pridané zábradlia, ktorých dizajn bude vychádzať z historických hradných zábradlí. Strechy: - budú riešené v ďalšom stupni projektovej dokumentácie „*Zmeny stavby pred dokončením trvalých striech*“ tak, aby spoľahlivo odvádzali zrážkovú vodu

a neumožnili zatekanie v styku s omietkou. Parkán: - neobnovuje sa historizujúca kaplnka, ktorá stála v parkáne do roku 1939, a neskôr bola rozobraná pre statické problémy priestoru parkánu, - zachováva sa nový vstupný otvor sakristie z parkánu, - buduje sa nový požiarly únik na mieste staršieho otvoru v hradbe z priestoru severne od kaplnky, ktoré vedie na novobudované schodisko na streche sakristie. Dolný hrad: - zachováva sa suterén (z 2. pol. 20. stor.), vytvára sa nové schodisko a nový otvor pre prestup schodiska v úrovni suterénov, - nový hlavný vstup pre návštevníkov (k šatniam, toaletám, predaju lístkov), - neobnovuje sa funkcia a riešenie stavebných otvorov bývalého chlieva (z prelomu 19. a 20. stor.) na prízemí západného konca Dolného hradu, - prezentácia prevetov z obnovy 2. pol. 20. stor. zostáva ponechaná, upravujú sa strechy (budúci projekt „Zmeny stavby pred dokončením trvalých striech“), - nezamurováva sa JV okno lektorskej miestnosti na Z konci Dolného hradu, - pod prevetmi sa navrhuje úpravou omietok v náznaku pôvodný charakter rizalitov. Tzv. Františkino múzeum: - neotvára sa otvor do exteriéru v podjazde za 3. bránou (existoval cca do r. 1908). 3. nádvorie: - schody do Horného hradu sa zachovávajú v ich polohe a výškovom usporiadaní z obnovy 2. pol. 20. stor. (neobnovuje sa do stavu zo zač. 20. stor.). Rákocziho trakt: - strielne, prezentované po obnove z 2. pol. 20. stor. sa zatvárajú, ale budú mať inú povrchovú úpravu ako okolité murivo. Kaplnka: - neobnovuje sa galéria mortuárií na empore kaplnky (mortuáriá budú pravdepodobne vystavené v krypte, resp. v priestore, ktorý určí projekt interiérov).

Funkcia objektu po obnove má byť nezmenená. Objekt NKP Hradu Krásna Hôrka bude slúžiť pre ohliadky návštevníkov s podaním výkladu. Všetky ohliadky budú riadené za účasti sprievodcu. Z dôvodu rešpektovania pamiatkových hodnôt a schválenej metodiky obnovy hradu objekt nebude ponúkať plné vybavenie a úpravu konštrukcií spevnených plôch a hygienických zariadení pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu a orientácie v objektoch historického hradu, ale táto funkcia sa nachádza v podhradí v objekte Infocentra (SO02). Prevádzka hradu pre návštevníkov je plánovaná ako celoročná. Z dôvodu vlastníka pre minimálnu limitáciu v oblasti počtu návštevníkov v skupinách, ako aj sprístupnenia čo najväčšieho rozsahu expozície v každom ročnom období, projekt v návrhu rieši technológie temperovania, odvíjajúce sa od rosného bodu, z dôvodu ochrany historických interiérov a expozičných predmetov pred kondenzáciou vzdušnej vlhkosti. Správca Hradu Krásna Hôrka vyslovil požiadavku otvoriť priestory hradu pre čo najviac návštevníkov, a to aj za podmienky, že nepôjdu na prehliadku. Z tohto dôvodu sú v návrhu priestory hradu delené na voľnú zónu a na platenú zónu. Voľná zóna bude pozostávať z 1. nádvorí, časti Dolného hradu, určenej pre služby návštevníkom (hygienické zariadenia, pokladne, kaviareň), časť 2. nádvorí a parkán. Na základe požiadavky zástupcov OR HaZZ Rožňava, ktorá je spracovaná v návrhu PO, že na hrade nesmie byť v jednom momente viac ako 200 ľudí v interiéroch hradu (vrátane zamestnancov), bude na hrade inštalovaný systém, počítajúci návštevníkov.

Dotknutý orgán preštudoval predloženú projektovú dokumentáciu komplexnej obnovy hradu, ako aj jeho bezprostredného okolia, s názvom „*Krásnohorské Podhradie, obnova hradu Krásna Hôrka a revitalizácia bezprostredného okolia hradu*“, spracovanú v stupni pre stavebné povolenie. Projektová dokumentácia rieši v tejto etape prednostne dolný a stredný hrad. Zvolené metodiky, spracované stavebné úpravy, zvolené stavebné postupy a vybrané materiály sú rámcovo plne akceptovateľné. Z miery detailnosti rozpracovania projektu je zrejma snaha o čo najkomplexnejší prístup. Pri spracovávaní ďalšieho stupňa projektovej dokumentácie je však naďalej nutné dodržiavať podmienky platných rozhodnutí a záväzných stanovísk, vydaných k obnove hradu Krásna Hôrka. K predchádzajúcej prípravnej dokumentácii s názvom „*Komplexná revitalizácia NKP Krásna Hôrka - architektonická štúdia*“ vydal dotknutý orgán dňa 14.08.2019 záväzné stanovisko zn. KPUKE-2019/16432-4/62930/SM,DU. K obnove historických omietkových vrstiev vydá Krajský pamiatkový úrad Košice samostatné rozhodnutie o zámere na reštaurovanie predmetných častí tejto národnej kultúrnej pamiatky. Napriek zvolenému obdobiu prezentácie hradu (začiatok 20. storočia) dotknutý orgán odporúča vhodným spôsobom prezentovať aj hodnotné novoobjavené prvky (poznatky z aktuálne vykonaných výskumov) zo skorších vývojových období (stavebných etáp) hradu. Dotknutý orgán nemá pochybnosti o tom, že pokiaľ by vlastníci hradu na konci 19. storočia, keď tu vytvorili akési súkromné rodové múzeum, mali k dispozícii vedomosti o zaujímavých detailoch či stavebných etapách hradu, boli by ich tiež začlenili medzi prezentované podrobnosti. Vybrané detaily, prvky

a spôsob ich prezentácie je vhodné v priebehu spracovania ďalšieho stupňa projektovej dokumentácie prerokovať so zástupcami dotknutého orgánu. Pri všetkých búracích prácach, uvedených v projektovej dokumentácii, ako aj pri uvažovanom deštruktívnom prieskume je nutné postupovať s najvyššou opatrnosťou a v súčinnosti s archeológom, reštaurátorom, ako aj statikom, ktorí môžu na základe odkrytého stavu a po odsúhlasení povereným pracovníkom, vykonávajúcim na obnove štátny pamiatkový dohľad, upraviť rozsah a spôsob realizácie ďalších prác (napr. búracie práce v kaplnke, obnovenie historickej vpuste na 4. nádvorí s odtokom mimo hrad, strop nad 1.PP na Dolnom hrade). Z hľadiska stavebnotechnických riešení dotknutý orgán odporúča v čo najväčšej miere namiesto nútených systémov, vyžadujúcich napojenie na energie, uprednostňovať prirodzené riešenia, využívajúce fyzikálne zákony (napr. odvetrávanie priestorov samočinným prúdením vzduchu, sanácie vlhkosti kaplnky odvetrávaním prieduchmi a podobne). Z hľadiska materiálov, používaných pri obnove, dotknutý orgán odporúča pri ich navrhovaní (v skladbách konštrukcií) uprednostniť použitie tradičných prírodných materiálov pred umelými, ako sú napr. fólie, plasty, iné umelé hmoty a pod. (napr. DESAN dosky zameniť za prírodný materiál). Toto odporúčanie sa týka najmä materiálov, navrhovaných na použitie plošne alebo objemovo, nie líniových (vedenia infraštruktúry). Zároveň sa odporúča pri obnove v historických konštrukciách uprednostňovať použitie trvalo paropriepustných (difúzne otvorených) materiálov (použiť predovšetkým vápenné omietky, v osobitne namáhaných miestach aj difúzne trvalo paropriepustné omietky, nie tzv. sanačné systémy s časovo obmedzenou efektivitou). Pred sanáciou dolnej časti schodiska, vedúceho z nádvorja do kaplnky (ktorého rozsah narušenia sa zistí až po jeho odkrytí), je vhodné konkrétne technické riešenie pred jeho zapracovaním do realizačnej dokumentácie v predstihu prerokovať s dotknutým orgánom. V časti B.4.1.2 „NÁVRH REŠTAURÁTORA (MGR. ART. TOMÁŠ KRUŽLÍK) Správa z Konzultačnej a poradenskej činnosti v súvislosti s úpravou hodnotných kamenných a drevených prvkov v rámci plánovanej obnovy hradu“ sa pri obnove vstupnej brány do hradu uvažuje s navrátením jej vzhľadu opätovným umiestnením troch barokových sôch (vo forme kópií), ktoré sa vo vrchole brány nachádzali ešte na začiatku 20. storočia a sú doložené na viacerých fotografiách. Tieto sochy boli pri úpravách v priebehu 20. storočia prenesené do krypty, kde aj budú originály po zreštaurovaní opätovne umiestnené. Rovnako sa pri obnove uvažuje so znovupostavením barokového kamenného stĺpa, ktorý je v súčasnosti rozobratý a jeho jednotlivé časti sú uskladnené v priestoroch hradu. Socha (sochy) zo stĺpa sa však nenašli a taktiež sa dosiaľ nepodarilo získať žiadnu písomnú ani obrazovú informáciu, o aký typ diela išlo. Dotknutý orgán preto v rámci návrhu na reštaurovanie týchto hodnotných kamenných prvkov požaduje - na základe posúdenia zhodnosti kameňa, spôsobu jeho opracovania a stopách po kotvení - preveriť možnosť, či v prípade sôch zo vstupnej brány išlo o ich primárne umiestnenie, alebo ide o sochy z barokového stĺpa, ktoré boli nad bránu sekundárne umiestnené napr. po veľkom požiari hradu na začiatku 20. storočia. Pre navrhovanie nových prvkov a ich detailov (novotvary), ktorých nevyhnutnosť vyplýva zo súčasných požiadaviek na prevádzku hradu, je nutné vychádzať z princípu odlíšiteľnosti, ale zároveň aj jednoduchosti a nekонтрастnosti. Vlastník je povinný zabezpečiť aj dokumentáciu zásahov do historickej zelene, t. j. inventarizáciu drevín, počet kusov drevín, obvody kmeňov, druhové zloženie a miesta výrubov, ktoré neboli predložené v tomto stupni projektovej dokumentácie, a spresnenú dokumentáciu predložiť na posúdenie dotknutému orgánu – najneskôr v rámci realizačného projektu. Vo fáze prípravy a realizácie obnovy je vlastník povinný zabezpečiť - vykonať archeologický výskum tak, ako o tom rozhodol dotknutý orgán v právoplatnom rozhodnutí o zámere obnovy z dňa 06.07.2018, ktoré vydal pod číslom: KPUKE-2018/12366-05/53965/DU,SO, a ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 27.07.2018. Archeologický výskum je potrebné vykonať v súvislosti s navrhovanými zásahmi do terénu (odstraňovanie podlahových úprav, odstraňovanie dlažieb, vodovod, kanalizácia a iné). Archeologický výskum bude vykonávaný predovšetkým počas stavebných-výkopových prác, ale aj predstihovo-sondážne. Podmienky vykonávania archeologického výskumu sú určené vo vyššie uvedenom rozhodnutí o zámere obnovy zo 06.07.2018. Počas stavebných-výkopových prác bude archeologický výskum vykonávaný ich sledovaním a v prípade zistenia archeologického nálezu, nálezovej situácie, nehnuteľných súčastí archeologického náleziska bude vykonaný ich výskum (začistenie, dokumentácia, záchrana archeologických nálezov,

vyhodnotenie). Uvedené podmienky je vlastník povinný zahrnúť do nasledujúceho stupňa projektovej dokumentácie, ktorým bude realizačný projekt. Táto projektová dokumentácia bude v priebehu spracovania prerokovaná so zástupcami správneho orgánu. Po jej spracovaní k nej vydá dotknutý orgán podľa § 32, odseku 10 pamiatkového zákona záväzné stanovisko.

Toto záväzné stanovisko **opravňuje** vlastníka k podaniu na príslušný stavebný úrad **v stavebnom konaní**. Po spracovaní ďalšieho stupňa projektovej dokumentácie vydá dotknutý orgán k nej záväzné stanovisko podľa § 32 odseku 10 pamiatkového zákona ako k súčasť prípravnej a projektovej dokumentácie komplexnej obnovy národnej kultúrnej pamiatky - Hrad Krásna Hôrka.

Dotknutý orgán zároveň žiada príslušný stavebný úrad, aby požiadavky tohto záväzného stanoviska, ktoré sú požiadavkami pre prípravu a realizáciu (obnovy) jednotlivých stavieb, zahrnul do výrokovej časti svojho rozhodnutia, a to v neskrátenej forme.

Ing. Kristína Markušová
riaditeľka
Krajský pamiatkový úrad Košice

Zasiela sa

1. Slovenské národné múzeum, Vajanského nábrežie 2, P. O. BOX 13, 81106 Bratislava, IČO: 00164721
2. Slovenské národné múzeum, Múzeum Betliar, Kaštieľna 6, 04921 Betliar, IČO: 00164721

Na vedomie:

1. Obec Krásnohorské Podhradie, Hradná 156, 04941, Krásnohorské Podhradie, IČO 00328421
2. Krajský pamiatkový úrad Košice, na založenie do spisu